MALA FOTO BIBLIOTEKA

M. FIZI

ZIMA U SLICI

epoha

12155

MALA FOTO-BIBLIOTEKA

poučit će vas

ŠTO DA SNIMATE

I

KAKO DA SNIMATE

da biste uz što manje griješaka snimili što bolje slike.

Naslovi prvih 6 knjižica:

1. MOTIVI SVAGDJE
2. ZIMA U SLICI
3. UZ SVAKO SVIJETLO
4. KOMPOZICIJA SLIKE
5. ČOVJEK U SLICI
6. NA MORU I PLANINAMA

Svaka knjižica osim tekstovnog dijela sadrži 20–30 fotografija.
Pojedina knjižica Din 120.– pretplata na prvih 6 knjižica Din 660.–.

Pretplate prima:

»EPOHA« - Zagreb

Bogovićeva 3, p. p. 288, telefon 38-198, 32-793.
Novac za pretplatu slati ček. uplatnicom na br. 40-KB-16-Ž-1020.

Smanjivanjem broja neuspjelih negativa i pozitiva uštedjet ćete na materijalu i višestruko nadoknaditi izdatak na knjižice Male Foto-biblioteke.

ŠTAMPA: TIPOGRAFIJA, ZAGREB

2. MALA FOTO-BIBLIOTEKA 2.

MILAN FIZI

ZIMA U SLICI

sa 28 fotografija i crteža

EPOHA
ZAGREB, 1957.

sadržaj

Na naslovnoj strani: »U Maksimiru«, Foto M. Fizi

Nakon jeseni, s kraćim danima i oslabljenim svijetlom, nastupila je zima. Za foto-amatera prava zima nastupa onda kad je zemlju pokrio snijeg, od kojega je priroda potpuno izmijenila svoj izgled. Sve je postalo svjetlije i vedrije.

Tek što počnu lepršati prve pahuljice snijega, već pomišljamo na skijanje, sanjkanje, klizanje, zimske šetnje i izlete. Promatramo prirodu, kako se izmijenila, kako se sve oko nas preobrazilo, pri čemu su se pojavile nove scene i novi zimski »foto-motivi«.

Nijedan foto-amater ne će ostati ravnodušan prema zimskim motivima. Pri snimanju, doduše, često znadu ozepsti prsti, ali se ta mala žrtva brzo zaboravlja, a ostaje trajno sačuvana više ili manje uspjela slika. Stoga bi bilo šteta držati kameru negdje u ormaru da, poput medvjeda, prospava zimski san, a napolju je idealno vrijeme za snimanje. To bi značilo propustiti sjajnu priliku da u svoj program unesemo malo svježine i promjene, dopunivši naše kolekcije i snimcima sa snijegom. Jer, snježna sezona ne će dugo trajati; nestat će je uskoro, kad nadođu tople zračne struje.

Ako se bavimo nekim sportom, snimanje će nam biti dvostruko zadovoljstvo. U slici ćemo sačuvati one najljepše momente iz bavljenja sportom koji volimo, a izlazak na snježni teren u isto ćemo vrijeme iskoristiti i za fotografiranje. Pri tom će nam poznavanje sporta, sa svim njegovim ljepotama, pomoći da dođemo do uspjelih snimaka. Jasno je da pritom, osim samog sporta, ne ćemo zaboraviti ni prirodu utonulu u snijeg u kojoj se krećemo kao sportaši.

Za mlada čovjeka prava slika vezana je uz radost i svježinu. Zima pruža mnoge radosti na snijegu i mnogo svježine u novim motivima. Stoga pođimo u potragu za njima i registrirajmo život ljudi na snijegu i sve ono što se odigrava na beskrajnom snježnom pokrivaču.

bijeli element

Čitavu prirodu zimi pokriva bijeli element — s n i j e g.

Što je zapravo snijeg? Kad se vodene pare u zraku nađu na temperaturi ispod ništice, one se kondenziraju u obliku sitnih snježnih kristala i postaju krut oblik vode. Na toplijim strujama u atmosferi kristali se spajaju zajedno, pa nastaju pahuljice, koje lepršaju zrakom, nošene vjetrom, ili se otežane spuštaju na zemlju.

Snijeg je simbol. Bjelina snijega simbolizira sve što je jednostavno, čisto i uredno. Njegovo blještavilo djeluje vedro i veselo. Pod snježnim, bijelim plaštom priroda se odmara, kao da želi prikupiti nove snage za proljeće, kada ponovno počinje njen život.

U hladnoj zimskoj atmosferi stvaraju se nova ozračja. Svjetlo se od snijega odbija, ono što nije izravno osvijetljeno nalazi se u sjeni, a sve što je tamno čini kontrast prema bjelini. Inje je okitilo tanke grančice uz jezera, potoke i rijeke, a ledeno cvijeće i razni drugi oblici leda nastupaju kao predstavnici »oštre zime«. To je doba kad se prave zimske snimke.

Zatim dolazi popuštanje. Snijeg i led se tope i pretvaraju se u svoje prvobitno stanje — vodu i vodene pare — koje stvaraju maglicu i oblake. I ove prirodne pojave mijenjaju izgled svega onoga što može za nas predstavljati motiv za snimanje. U takvo vrijeme također se mogu stvoriti uspjele slike, naravno drugog karaktera nego kad vlada oštra zima.

Nama, koji fotografiramo, zimsko doba donosi velik izbor motiva. Tehnika snimanja zimi se u mnogočemu razlikuje od snimanja ljeti, a ima i neke prednosti pred ostalom godišnjem doba.

Poznavanje pojava na snijegu isto je tako važno za fotoamatera kao i za skijaša. Oni se zimi često nalaze u istoj osobi, jer se pomoću dasaka na nogama može stići i tamo kuda ne vode ugaženi putovi. Pa i svi ostali imaju prilike da mnogo toga slikom ovjekovječe.

Čim snijeg pokrije zemlju, izađite s fotografskim aparatom napolje. Najuspjelije slike snimit ćete dok je još snijeg svjež. Ne propustite priliku da svoju zbirku upotpunite zimskim motivima.

snježni kristali

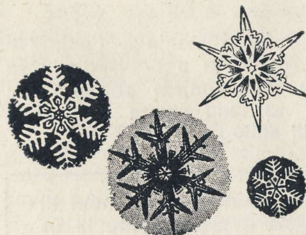
Čestice vlage u zraku smrzavanjem se na hladnoći pretvaraju u sitne i nježne kristaliće. Kad je zrak suh, oni su veoma sitni, a za vlažnog vremena lijepe se zajedno i stvaraju manje ili veće pahuljice. Na suncu kristalići snijega svijetle poput iskrica.

Kad kristal snijega promatramo pod mikroskopom, vidimo da je njegov temeljni oblik šestorokut, ali u takvom bogatstvu oblika kakve sebi u mašti jedva možemo zamisliti. Svaki kristal ima drugi oblik; nijedan nije drugomu potpuno sličan.

Fotograf Bentley iz USA snimao je pedesetak godina snježne kristale i sakupio oko 5000 negativa kristalića snijega snimljenih pomoću mikroskopa. Te slike »snježnih dragulja« prodavao je umjetnicima, koji po njima izrađuju nove uzorke ornamenata, i draguljarima kao predloške za brušenje dragulja. U Rusiji su snježne kristale snimali Sigson, Dobrovoljski, Klosovski i Kasatkin.

Kako su snimali te snježne kristale, tajna je svakog od tih fotografa. Zna se jedino da su se služili mikroskopom i zrcalima, koja su odražavala sunčanu svjetlost, a da se snježni kristalić ne bi na staklu ili svilenoj niti rastopio, snimali su napolju. To je težak rad, ali stvara veliko zadovoljstvo, jer se otkrivaju uvijek novi oblici kristalića. Budući da sunce uvijek ne sja, danas se možemo poslužiti točkastim projekcionim svjetlom usmjerenim iz daljine na zrcalo mikroskopa, ili još jednostavnije: svjetlošću elektronske bljeskalice.

Kao što mnogi ljudi skupljaju marke ili leptire, tako se može skupiti i jedinstvena serija snimaka snježnih kristala.

Različiti oblici snježnih kristala

Razumije se da će se takvom snimanju posvetiti oni koji imaju ne samo jaku strast za skupljanje nego i koji se oduševljavaju veoma bogatim i lijepim oblicima, u kojima priroda manifestira svoje sklonosti za umjetničkim ostvarenjem. Na crtežu vidimo četiri primjerka kristalića, koje je priroda stvorila svojom bogatom maštom.

vrste snijega

Snijeg može biti: mekan sa sitnijim ili krupnijim kristalima, suh ili mokar, korast sa zaleđenom površinom, i t. d. Kao za skijanje, tako je i za snimanje povoljniji novi, suhi, mekani pršić, jer će u slici njegova površina djelovati ljepše od staloženog ili zaleđenog snijega.

inje

Inje koje se zimi hvata na travu i grančice predstavlja filigranski rad prirode, jedan od njezinih najljepših ukrasa. Stoga se snimci s injem ubrajaju među najljepše zimske motive. Naći ćemo ga pokraj vode koja se isparava, kad se vodene pare u vidu maglice prianjaju za sve i zamrzavaju nadovezujući kristale jedan na drugoga. Najljepše je inje ujutro, nakon vedrih i hladnih zimskih noći. Kasnije, kad sunce zagrije, nježni se kristali tope i u obliku vode otpadaju s grančica.

Na zimi bez sunca inje će se održati i čitavog dana, ali to za snimanje nije povoljno, jer baš na sunčanoj svjetlosti kristali dobivaju svoj sjaj. Inače bi inje u slici izgledalo sivo i ne bi došlo do pravog izražaja. Najbolje je snimati ujutro, kad je još hladno i kristalići se drže, a rasvijetljeni su sunčanom svjetlošću. Uvijek treba birati motive s tamnom pozadinom, od koje će se bjelina isticati, i snimati u protivsvijetlu ili uz svijetlo koje dolazi sprijeda sa strane, da se dobiju tamne sjene. Često će jedna grančica ukrašena injem dati uspjeliju sliku nego čitava šuma u inju. Pred objektiv treba staviti svijetložuti filter, koji će oslabiti prolaz plavih zraka. Tako će sjene postati tamnije, a vršna svijetla na inju bolje će se isticati.

led

Voda se smrzavanjem pretvara u kruto stanje — l e d. Na mirnim vodama površina je ravna i glatka, a u protivsvijetlu se sjaji. Čestim otapanjem i ponovnim smrzavanjem površina mu postaje hrapava, između pukotina na ledu stvara se ledeno cvijeće ili mu površinu pokriva inje ili snijeg.

Birajte uvijek svijetle motive s tamnom pozadinom ili tamne, na bijeloj pozadini. Snimajte u protivsvijetlu ili uz svijetlo sprijeda sa strane, da dobijete tamne sjene.

SELO ZIMI — Foto Milan Fizi

kad nema sunca

Snijeg, ako ga ne obasjava sunce, je štur, sivkast, bez sjena. Svjetlost se na toj jednoličnoj plohi raspršava, a niti u tonovima nema raznolikosti. U takvim tmurnim zimskim danima čitava se priroda pretvorila u veliki crno-bijeli crtež s jakim grafičkim čarom.

I sad se može snimati, ali je potrebno čitavu pažnju posvetiti komponiranju crnog na bijelom, kao što se radi pri crtanju. Treba pronaći nešto tamno, kontrastno prema snijegu, a izbjegavati velike jednolične prazne plohe.

Na izložbama savremene fotografije često se vide slike sa snijegom bez sunca, koje su isto tako zanimljive kao i motivi snimljeni na suncu.

snijeg i bjelina

Snijeg je pojam za bjelinu. Za nj će svatko reći da je »b i j e l«. Zapitajmo se, međutim, da li je zaista tako. »Šta je zapravo bijelo?«

Definicija glasi:

»Bijela površina ima svojstvo da svaku svjetlost koja na nj padne s malim gubitkom i bez promjene natrag reflektira.«

Čim se, dakle, bojeni sastav svjetlosti mijenja — a mijenja se u toku svakoga dana — izmijenit će se i ton objekta s kojeg se svijetlo reflektira. Prema tome, i snijeg mijenja svoju boju kao i svaka druga stvar.

Boje su dijelovi svijetla. Bijelo nije uvijek jednako bijelo; ono može imati i neki ton boje koja je u spektralnom sastavu svijetla najjače zastupljena. Tako se na pr. danje svijetlo pri suncu sastoji od 37 odsto crvenih, 33 odsto zelenih i 30 odsto plavih zraka; kod čistog plavog neba imamo 27 odsto crvenih, 34 odsto zelenih i 39 odsto plavih zraka. Jedino je kod sunčanog dana s bijelim oblacima odnos jednak: 33 odsto crvenih zraka, 33 odsto zelenih i 33 odsto plavih. To je svijetlo po bojenom sastavu ujednačeno. Onih 5–6 odsto viška plavih zraka kod neba bez oblaka svakako ima svoj utjecaj i na snijeg.

Boja snijega zavisi od spektralnog sastava svijetla, a on se u toku dana mijenja. Općenito uzeto boje su u toku dana raspoređene otprilike ovako:

jutarnje svijetlo obiluje narančasto-žutim,

oko podneva pretežno prevladavaju plave, a

predvečer svijetlo obiluje crvenkastim zrakama.

Na mjestima gdje sunce obasjava snijeg, on nam izgleda bijel. Svaki kristalić snijega svojim prizmatičnim oblikom reflektira svijetlo koje pada na nj. Što je snijeg suši (pršić), a kristalići veći, i što sadrži u sebi više zraka, može reflektirati više svijetla. Teški, zbijeni snijeg sadrži u sebi malo zraka, svijetlo reflektira slabije, pa ne izgleda snježno bijel već sivkast.

Taj odnos između snijega i boja mora imati na umu svaki snimatelj koji od svojih slika očekuje profinjenost. Čovjek obično nije sklon, da u prirodi zapaža te nijanse, pa stoga često, kad je slika dovršena, doživi iznenađenje, ugodno ili neugodno, jer slika nije u tonu onakva kakvu je vidio u času kad se odlučio da fotografira taj motiv.

ZIMSKA IDILA — Foto Branko Gavrin, Škola prim. umjetnosti u Zagrebu

snijeg pada

Kad sniježi, a temperatura je na nula stupnjeva, padaju krupne pahuljice, jer u zraku još ima vlage, pa se kristalići lijepe jedni na druge. Što je zrak hladniji, kristali će biti sitniji. Veličina snježnih pahuljica zavisi, dakle, od toplijih i hladnijih zračnih struja u raznim slojevima atmosfere.

Kad padaju posve sitni kristali snijega, napolju se može snimati, ali se snijeg u slici ne će vidjeti. On u slici zastire pogled i djeluje isto kao magla. Ali, ako snimamo ljude koji se bore s vjetrom ili snježnim valovima, koji stvaraju zapuhe, možemo dobiti i dramatske prizore.

Velike pahuljice, koje padaju poput bijelih krpica, pružaju najbolju priliku da iskušamo naše fotografske mogućnosti. Da bismo na slici dobili dojam padanja snijega, moramo u prvom redu tražiti t a m n u p o z a d i n u, jer će se bjelina u slici vidjeti jedino onda, ako se ističe od nečeg tamnog. Snimane s ekspozicijom od $^{1}/_{25}$ sekunde, pahuljice će u opređu slike ostaviti dovoljno dug trag u obliku bijelih pruga, koje će vjerno ilustrirati padanje snijega. Kad bismo snimali dužom ekspozicijom, na pr. $^{1}/_{5}$ sekunde, čitav bi nam negativ bio išaran bijelim prugama.

Kad snimamo snijeg koji pada, moramo s kamerom stajati u udaljenosti od nekoliko metara, da nam pahuljice koje padaju u blizini objektiva ne bi na slici bile prevelike. Snimajući kratkim ekspozicijama pahuljice bismo dobili oštre, pa bi u slici izgledale kao bijele točkice, koje u zraku stoje mirno i više bi bile nalik na pogreške na negativu, nego na padanje snijega. Dinamiku i dojam padanja dat će nam pruge od snijega u opređu slike, a dojam statičnosti, ako ih zahvatimo oštre u zraku.

Pravo vrijeme za snimanje jest kad snijeg počne padati, dok je asfalt gradskih ulica mokar, pa daje tamnu plohu, na kojoj će se tragovi bijelih pahuljica jasno isticati.

Padanje snijega snimajmo ekspozicijama od $^{1}/_{25}$ sekunde. Tako ćemo dobiti upravo toliko dug trag u obliku bijelih pruga, da će to vjerno ilustrirati padanje snijega.

magla i snijeg

Snijeg i magla predstavljaju u fotografiji dva elementa koji slici daju jednoličan ton sivoće. I u takvim se prilikama može snimati, ali moramo tražiti motive u kojima ima nešto tamno, što će se u toj sivoći isticati. Granje stabala, plotovi, putovi, ljudi, zgrade i ostali tamni objekti mogu unijeti zanimljivu promjenu u takvu tonalnu jednoličnost.

Pogled u daljinu može zastirati gušća ili rjeđa magla, iznad koje se nalazi sunce. Tako magla stvara raspršeno svijetlo, a od debljine njenog sloja zavisi i njezina svjetlina. Kad se počne dizati, njezini tanji slojevi propuštaju više svjetlosti. Najljepše ćemo prizore snimiti u času, kad kroz maglu počne probijati sunčano svijetlo.

Snimanje u magli dobra je vježba za komponiranje slike. Treba pronaći jednostavne, markantne motive, u kojima se izdvaja nešto tamno. Inače, snijeg i magla skrivaju sve pojedinosti na zemlji i u daljini.

IZ SKRADA — Foto Milan Fizi

snijeg, sunce i sjene

Sunce u čovjeku izaziva radost, naročito zimi, kad sve oko njega postane još svjetlije. Na suncu sve oživljuje, svaka stvar se preobrazuje i oplemenjuje. Svijetlo na snijegu stvara sjene, ono na površini snijega blješti, tako da vidimo sjaj svakog kristalića. U zimskoj tišini odvija se čarobna igra svijetlom i sjenama, borba topline i hladnoće.

Zimska bjelina dolazi do izražaja samo na suncu. Tek na suncu vidimo pravu kvalitetu snijega. Pred nama se nalaze dvije svjetline: sunce i snijeg, što daju pojačano svijetlo, pri kojem se može snimati i najjednostavnijom kamerom. Ta dva svijetla elementa kao da nam žele pomoći u »crtanju svijetlom«, a naša je dužnost da ih što bolje iskoristimo. To se može učiniti na mnogo načina, što u prvom redu zavisi od mašte a i vještine samog snimatelja. Jasno je da je potrebno i poznavanje tehnike snimanja u takvim okolnostima. Ekspozicija će biti znatno kraća, jer imamo dva svijetla: sunce i snijeg.

Moramo nastojati da za snimanje izaberemo najpogodnije svijetlo. To će biti svijetlo koje dolazi sprijeda, takozvano protivsvijetlo ili svijetlo koje dolazi sprijeda sa strane. Snimanjem pri svijetlu iz ta dva smjera dobit ćemo slike u kojima će se vidjeti struktura snijega; ako snimamo uz svijetlo koje nam dolazi s leđa snijeg će na slici izgledati plosnat i ne će dati dojam plastičnosti.

Duge sjene prekidaju jednoličnost snježne plohe. Što su one duže, bit će nam izgled slike ljepši. Birati treba one sjene koje će u slici teći dijagonalno, jer taj smjer daje osjećaj dinamike. Duge sjene imamo ujutro, dok je još sunce nisko, ili kad pred sobom imamo uzvisinu, pa se sjene projiciraju daleko po površini snijega. Vrijeme oko podneva najnepovoljnije je za snimanje kratkih i tamnih sjena. Jutarnje su sjene mekanije, jer sunce osvjetljava svod neba i tako imamo mnogo mekanog i raspršenog svijetla. U predvečerje je obično zrak čist, pa su i sjene nešto tvrđe.

Dobar raspored svijetla i sjene dat će slici veoma poželjan dojam plastičnosti. Snimak sa snijegom uglavnom je crtež svijetlom i sjenama, koje nadomještaju boju i plastičnost, pa ih treba znati dobro zapažati.

ZIMSKO SUNCE — Foto Milan Fizi

snijeg i nebo

U mnogim zimskim snimcima pokrajina nebo je tamnije od snijega. Zimsko nebo nije jednolična ploha ni po boji a niti po tonu. Na njemu ima raznolikosti, koje zbog velikog prostranstva gotovo i ne primjećujemo. No naš objektiv sve to u sliku zgušnjava, tako da u njoj te razlike osjetljivo dolaze do izražaja. Na snimcima u bojama, snimljenima u visokom formatu, opazit ćemo da je gornji dio neba čak i ljubičast.

Za tmurnih dana nebo jedva pokazuje neku tonalnu razliku: ono je jednolično sivo, ali ta sivoća ipak nije na cijelom nebu jednaka. Iznad naše glave, na zenitu, ipak je najsvjetlije, a na horizontu u daljini najtamnije.

Bromosrebrna zrnca, koja se nalaze u sloju filma, još uvijek su najviše osjetljiva na plave zrake. Budući da one prevladavaju na snijegu i nebu, potrebno je njihov prolaz kroz objektiv zadržati filterom, da prejako ne djeluju na filmski sloj. Time se postiže i bolja razlika u tonovima i pojačava kontrast. Ipak, boja filtera ne smije biti previše tamna, jer bi mogla nastati neuravnoteženost između svijetlog snijega u donjem i previše tamnog u gornjem dijelu slike. Tamno nebo djeluje teško. Zbog toga, kad snimamo zimske snimke pokrajina s nebom, trebamo tražiti nešto tamno: drveće, zgrade i slično, što je tamnije od neba, tako da se razlika između donjeg i gornjeg dijela slike izjednači, a velika prazna ploha neba nečim isprekida.

Oblaci su zimi mekaniji i razvučeniji, a nebo zastiru jednoličnije nego ljeti. U snimcima zimskih pokrajina oni su uvijek dobro došli, jer na plohi neba čine tonalnu razliku, svakako uz uvjet da takve snimke snimamo svijetložutim filterom, koji će plavetnilo neba u slici učiniti tamnijim da se bjelina oblaka bolje ističe. Kad snimaka snimljenih bez filtera, nebo i oblaci predstavljali bi u slici plohu bjeline. Slika s bijelim snijegom i bijelim nebom djelovala bi neprirodno, osim u slučaju da tražimo čiste grafičke efekte.

Kad snimamo pokrajinu zimi, neka u motivu bude nešto tamno, što će se isticati od neba, koje zimi predstavlja jednoličnu plohu. Praznu plohu neba treba nečim popuniti.

protivsvijetlo

Najefektnije svijetlo za sve snježne snimke u prvom je redu p r o t i v s v i j e t l o s markantnim sjenama, koje idu prema opređu slike ili svijetlo koje dolazi sprijeda, ali sa strane, i projicira dijagonalne sjene, što slici daju pokret i živost. Najlošija rasvjeta na snijegu jest kad svijetlo dolazi s leđa, jer tada u slici ne vidimo sjene, a snijeg izgleda previše jednoličan, plosnat i bez promjene.

Potrebne su sjene, koje su u kontrastu prema snježnoj bjelini, da nam on izgleda još svjetliji. Tek u protivsvijetlu snijeg dobiva svoj sjaj, toviše, ako uz svijetlo postoje i sjene. Tu mnogi motivi dolaze do svog pravog izražaja. Pri svakom drugom svijetlu oni gube taj čar. Kad je sunce nisko, sjene su duge, i svaki snježni kristalić svijetli poput dijamanta. Ukratko: motivi na snijegu snimljeni u protivsvijetlu dat će slici najbolju briljancu.

Izvanredne prizore, koji se ne mogu uvijek zahvatiti u snimak, doživjet ćemo kad uz nas pada snijeg, a ispred nas svijetli sunce. Kod izravnog protivsvijetla, kad na pr. neka osoba svojim tijelom zaslanja sunce, stvorit će se obrub oko osobe, u kojem se svjetlina snijega koji pada ne vidi, tako da taj obrub u slici izgleda poput sjene. U takvim okolnostima snimljena je skijašica, čiju fotografiju donosimo na ovoj strani. Oko njezina tijela stvoren je tamni obris, koji daje glavnu vrijednost ovoj slici.

Pri snimanju protiv svijetla moramo tražiti tamne pozadine.
Izvor svijetla neka se u slici ne vidi.
Objektiv zasjeniti, ekspoziciju odrediti na sjene.
Film razvijati u razvijaču koji izjednačuje.

čemu služe filteri

Snijeg će biti u slici najbolje prikazan onda kad su bijela samo najjače osvijetljena mjesta, t. j. vršna svijetla, kad su dijelovi snježne plohe pokriveni nježnim sivim sjenama i kad u slici imamo još nešto malo tamnoga. Takva će slika davati dojam plastičnosti.

Na snijegu su sjene obično plavkaste. Premda to nježno plavetnilo jedva zamjećujemo, ono je tu i objektiv ga prenosi na film, koji je baš na plave zrake najosjetljiviji. Tako sjene postaju previše svijetle i u slici ne dolaze do pravog izražaja. Zbog toga moramo prejako djelovanje plavih zraka zadržati, da nam sjene na slici budu sivkaste i prozračne, sa svim pojedinostima, i da plavo nebo u slici ne bude kredasto bijelo, već da ima svoj sivi ton.

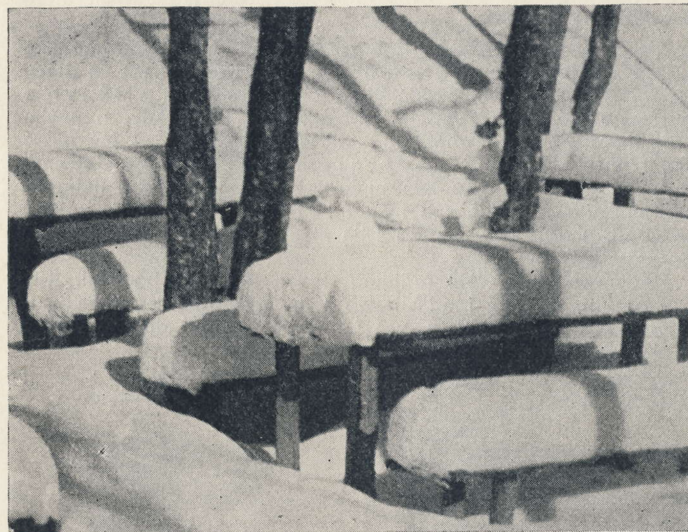
Za tu svrhu stavljamo pred objektiv na kameri f i l t e r e ili sita. To su obojena stakalca, koja imaju dužnost da zrake svjetlosti svoje boje propuštaju, a sebi protivne (komplementarne) zadržavaju. Žuto je protivno plavom. Ako pred objektiv stavimo svijetložuti filter, on će zadržavati plave zrake, i ne će im dopustiti da jako djeluju na film. Rezultat će biti: tamnije sjene, to tamnije što je žuti filter bio tamniji. Za snimanje na snijegu najbolje će poslužiti:

S V I J E T L O Ž U T I   F I L T E R br. 0 ili 1

Što je filter svjetliji, bit će svjetlije i sjene. A budući da je plavkasti ton na snijegu nježan, dovoljan je posve svijetložuti filter (uz pankromatski film). Kad bismo upotrebili tamniji filter, on bi potpuno zadržao prolaz plavim zrakama, pa bi sjene bile pretamne, što bi značilo u slici preoštar kontrast.

Filter pred objektivom zahtijeva produženje ekspozicije za onoliko koliko on svjetlosti zadržava. Kod filtera br. 0 ekspoziciju ćemo produžiti za pola brojke zaslona. Kod filtera br. 1 uzet ćemo veći otvor zaslona za čitavu brojku, ili ćemo ekspoziciju produžiti, i umjesto $^{1}/_{100}$ uzeti $^{1}/_{50}$ sekunde.

Snimatelj bez filtera danas se gotovo i ne može zamisliti. To je postao neophodni dio fotografskog pribora. U ovoj smo knjižici opisali upotrebu filtera samo pri zimskom snimanju. U ostalim knjižicama dat ćemo upute o njegovoj upotrebi u drugim prilikama.

BIJELI POKROV — Foto Milan Fizi

zimski motivi

Osnovna stvar za sliku jest m o t i v. Onaj tko zna zapažati naći će ga svagdje. Bilo bi idealno kad bismo motive oko nas mogli promatrati očima stranca, jer bi nam sve izgledalo novo i vrijedno da se zadrži u snimku.

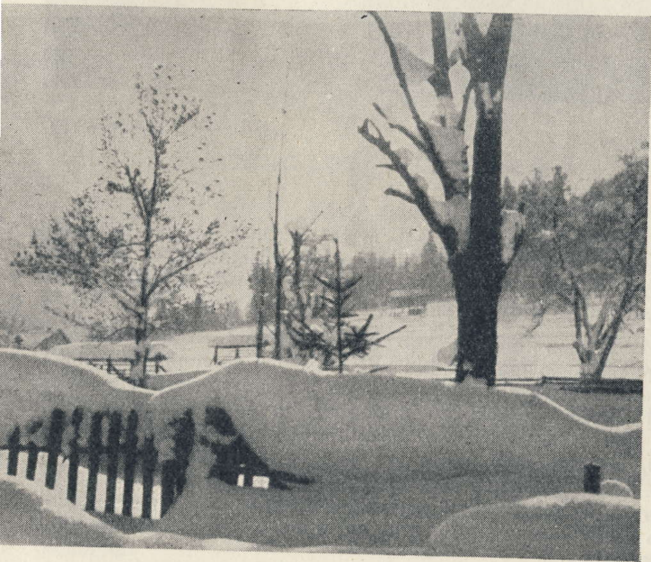
Kod zimskih motiva, kao uopće u amaterskom snimanju, s jednim pitanjem moramo biti načistu. Da li će nam naši snimci služiti kao sredstvo za informaciju, da li ćemo praviti lične uspomene i snimke za »kućnu upotrebu«, te snimati svoju djecu, obitelj, zimske šetnje i izlete, u kojima je glavni interes posvećen čovjeku, ili ćemo poći u potragu za motivima koji će registrirati zimsko doba s njezinom atmosferom, motive iz šume i uopće prirode, sitna zapažanja u crno-bijelom kontrastu ili ćemo tražiti snažne, sadržajne motive, tražiti nešto novo, što se u fotografiji još nije vidjelo.

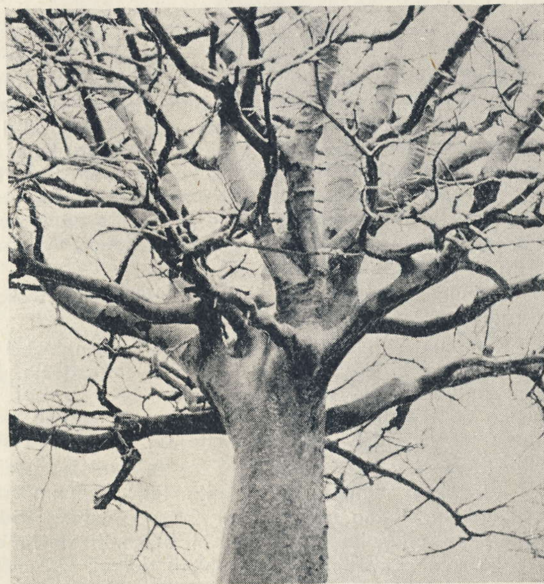
specifičnosti zime

Specifičnosti zime treba iskoristiti. Čovjek koji želi da mu slike budu samo uspomene – a tih ima najviše – snimat će djecu i prijatelje pri zimskim radostima; onaj tko traži slikovite motive naći će ih u zimskim pokrajinama, inju, ledu, u novim ozračjima koje stvara zima, a onaj tko od slika traži još nešto više, tko traži slike sa sadržajem, naći će ih u motivima crno-bijelog kontrasta, u odnosu čovjeka prema snijegu, neugodnostima snijega i t. d. Tko ima ideja moći će ih na snijegu realizirati, prikazujući zimu sa svim njezinim simboličnim i drugim značenjima.

Statičnost se u fotografijama danas sve teže podnosi. Kao i od ostalih, tako se i od zimskih snimaka traži dramatizacija ne samo u pokretu, već i onoj unutarnjoj dinamici, koja se osjeća iz slike.

SNIJEŽNI TERET — Foto Branko Gjurgjan

SNIJEŽNI ORNAMENT — Foto Zvonimir Brkan

zimska zapažanja

Do dobrih slika dolazi se zapažanjem. U fotografiji svatko ima mogućnosti za slobodno vizuelno oblikovanje onoga što je zapazio i što smatra vrijednim da se zadrži u slici i drugima pokaže. Amater koji znade fotografski gledati, i koji poznaje principe crtanja svijetlom, susrest će se i zimi s grafičkim elementima, koje je stvorio snijeg. Toj igri crnog i bijelog treba posvetiti posebnu pažnju. Uopće, u fotografiji svaki uspjeh ovisi od dobrog zapažanja, od prikaza optičkih dojmova koje oko zapaža. Zima je pojednostavnila motive, a na nama je da oko sebe ne gledamo »širokokutno«, već tražimo male isječke iz prirode.

zaleđeni prozori

Zima često stvara na prozorskim staklima fantastične kristalične oblike šara, listova i grančica. Pravo filigransko slikarstvo i ornamentika zime. Mnogo puta smo ih gledali i zaželjeli ih snimiti, ne samo zbog nesvakidašnjih oblika koje stvara zima, već da nam oni u slici posluže kao simbol zime. Taj neobičan zimski fenomen iskoristio je naš poznati reklamni fotograf Jagetić iz Ivanca, koji je svoje prijatelje iznenadio za Novu godinu čestitkom, koja je predstavljala snimak ledenog cvijeća na prozoru uz popratni prigodni tekst.

Ledeno cvijeće na prozorskom staklu nije teško snimiti. To se radi ovako:

Kameru treba postaviti malo ukoso, pronalazeći najbolji kut snimanja da bi kristali došli što jače do izražaja. Bolje je izabrati najljepšu grupu, a ne snimati čitav prozor. Najuspjelije snimke dobit ćemo ako snimamo ujutro ili kad je prozor okrenut prema jačem svijetlu, ali, razumije se, prije nego se led počeo topiti.

Za takvo snimanje najvažnija je: t a m n a   p o z a d i n a, na kojoj će bjelina ledaca doći do svog punog izražaja. Slično, dakle, kao pri snimanju stakla ili brušenih staklenih predmeta. Ukoliko sama pozadina nije dovoljno tamna, možemo izvana oko 1 metar daleko od prozora objesiti tamnu tkaninu. Tako ćemo izbjeći da se šarenilo u pozadini slike stopi s ledenim cvijećem koje želimo snimiti, da na slici ne dobijemo mrlje. Zaleđeni prozor može se i skinuti i snimiti napolju. Može se snimiti i uz umjetno svijetlo, ali uvijek prijeti opasnost da se od topline žarulja nježni sloj leda počne topiti. Elektronska bljeskalica može nam također biti od koristi pri takvoj vrsti zimskog snimanja.

Takvi snimci mogu, kao i snimci ledenih kristalića, poslužiti kao uzorak za razne desene, a u njima mogu i slikari naći ideja koje će iskoristiti pri stvaranju svojih slika.

Ukoliko kamera nema dovoljno dugu izvlaku ili nemamo objektiv s dugom žarišnom dužinom, pred objektiv možemo staviti predleću za snimanje blizine. Budući da na prozoru nema boja, ne će nam biti potreban filter. Kod zaslona f 16, s filmom od 17/10 DIN, ekspozicija će trajati 1/2 ili 1 sekundu, što zavisi od jačine svijetla. To će nam najtočnije pokazati električno mjerilo za jačinu svijetla.

umjetni kristali

Za snimanje možemo sebi napraviti i umjetne kristale. Rastopimo u vodi modru galicu ili gorku sol, bikromat ili koju drugu kristalnu kemikaliju i njom prelijemo komad stakla, koji zatim ostavimo da se osuši. Tako dobivene kristale možemo snimati i pri umjetnom svijetlu, bez bojazni da će se otopiti. Ipak, umjetni kristali ne će nam pružiti tako lijepe oblike, kao što ih daje prirodno zaleđeni prozor.

kroz prozor

Iz zaklona koji nam pružaju tople prostorije stana, izletišta, planinarske kuće ili kroz izloge trgovina možemo snimiti lijepe zimske motive. Tu su mogućnosti velike i veoma različite, osobito za one koji nemaju volje da se izlažu studeni, snimajući na otvorenom.

PRED KAZALIŠTEM — Foto Milan Fizi

uz prozor

Pokraj prozora u stanu je najsvjetlije. Tu može biti naš kućni atelier. Uz pomoć rasvjetne plohe, koja reflektira dio svijetla, mogu se rasvijetliti sjene pri snimanju osoba. Uz prozor se mogu praviti reprodukcije, snimati lijepo aranžirani predmeti, minijature, umjetne idile na snijegu uz pomoć grumenja sode, šećera, gipsa i slično, koji će u slici dati izgled snijega, a celofan, nylon ili zrcalo izgled vode. Tu se mogu snimati jelove grančice, »Čika Mraz« i t. d. što će nam poslužiti kao čestitke za Novu godinu. Zabava snimanjem ne mora prestati ni navečer, jer se s nekoliko žarulja može nadomjestiti gubitak danje svjetlosti.

dječja radost

Oči male djece krijese se od radosti kad prvi put ugledaju lepršanje snježnih pahuljica i bijeli pokrivač, koji je pokrio sve oko nas. Valjaju se po mekom snijegu, grudaju se, prave snjegovića, s nizbrdica se spuštaju na svojim saonicama. To je za njih posebna radost, pa nije čudo što tu njihovu nestašnu igru ljudi vole snimati.

U kameru stavimo film od 17/10 DIN. Udaljenost ćemo postaviti na 4 metra, zaslon na brojku 8, a ekspoziciju na $^1/_{100}$ sekunde, ako je sunčano, a $^1/_{50}$ sekunde, ako je oblačno vrijeme. Uz film je obično priložena kratka uputa, koju se treba pridržavati da bi nam snimci uspjeli. Još samo treba pripaziti na smjer svijetla i sjene — o čemu smo već govorili — zatim na pravi izražaj djetetova lica i — pritisak na okidač kamere u pravi čas. Djecu ne smijemo namještati, već ih snimati neprimjetno u igri.

Prvi koraci na snijegu, na saonicama, na malim skijama, zatim grudanje, zidanje snjegovića i t. d. motivi su koji će značiti veliku promjenu za naš album obiteljskih fotografija. To su ujedno lijepe uspomene, koje tek kasnije, kad djeca odrastu, dobivaju svoju pravu vrijednost.

Dječje zabave i priredbe koje se održavaju zimi zahtijevaju od foto-amatera posebnu vještinu. Bez brzih zahvata, uz bljeskavo svijetlo, u tome ćemo teško uspjeti. Za takvo snimanje podesne su vaccu-bljeskalice, a elektronske bljeskalice omogućuju nam i serijsko snimanje.

S filmom od 17/10 DIN, udaljenost na 4 m, zaslon na brojku 8, ekspozicija $^1/_{100}$, ako je sunčano, a $^1/_{50}$ sekunde, ako je oblačno vrijeme.

zimske šetnje

Kao što svaki foto-amater stalno uza se nosi kameru ljeti, isto bi mu tako dobro došla zimi, kad se susreće s uvijek novim motivima.

Ne smijemo zapasti u čestu pogrešku početnika, da snimamo samo široke razglede i poglede u daljinu, već moramo čitavu pažnju usmjeriti na snimanje blizih motiva, koji će u slici najbolje djelovati, jer će ono što je najvažnije biti bolje istaknuto. Uopće je fotografija prikladnija za snimanje detalja bez obzira da li se radi o snimanju zimi ili u ostalo godišnje doba, u zatvorenom prostoru ili napolju.

Svakoj slici potrebna je »mirna točka«, na kojoj će se pogled moći zadržati, a sam motiv neka bude zanimljiv da se pogled od njega ne može lako odvojiti.

Mnogi snimatelji ne paze na ono što imaju u pozadini slike. Kod zimskih snimaka u gradu zgrade u pozadini obično djeluju kao kulise. Kad snimamo osobe ili bilo kakvu scenu, ne smijemo zaboraviti pozadinu, jer ona može pokvariti snimak.

VLAŠKA ULICA — Foto Milan Fizi

zimska noć u gradu

Kad padne svježi snijeg i pokrije tamni asfalt gradskih ulica, ulična se rasvjeta reflektira od bjeline snijega, pa oko nas sve postaje svjetlije. Noć u gradu daje nam prilike da snimamo nove motive. Sve je postalo drugačije u novom, svijetlom ruhu.

Najbolje je snimati odmah kad padne svježi snijeg, jer će brzo biti ugažen. Da bismo dobili potreban kontrast, moramo potražiti takve motive u kojima ima nešto tamno, što će se isticati od dvije bjeline: ulične rasvjete i snijega.

U noći treba birati takve motive koji će što ljepše dočaravati »zimsku noć u gradu«. Svijetle točke treba smjestiti više prema sredini slike, a ne uz rubove. Nije lijepo u slici imati mnogo svijetlih točaka raštrkanih po svim dijelovima slike, jer to djeluje nemirno.

Boja svijetla odgovara pankromatskom filmu, koji je osjetljiv na narančaste i crvene zrake. Kameru postavimo na čvrst tronožac, pred objektiv stavimo sjenilo za zaštitu od refleksa sa strane, a ekspoziciju ćemo odrediti »odoka«, jer će nam električni svjetlomjer vjerojatno zatajiti.

ZIMSKA NOĆ Foto Zlatko Zrnec

NA ŠETNJI PRED KAZALIŠTEM Foto Milan Fizi

scene na ulici

Razni ljudi različito reagiraju na snijeg. Neki ostaju kod kuće, a drugi izlaze napolje, jer postoje poslovi koji se moraju obaviti pri svakom vremenu. Uglavnom treba snimati motive u blizini. Tehnikom brzih zahvata moći ćemo snimati izražaje lica, hodanje po snijegu, borbu čovjeka sa snijegom i slično.

u gradu

Grad zimi pruža mnoge nove i neobične prizore. Krovovi starih zgrada, spomenici i stabla u parkovima poprimili su pod snježnim plaštem čaroban izgled. U gradu ćemo se susresti s raznim pojavama: suhim snijegom, koji raznosi vjetar, debelim snježnim pahuljicama, koje poput perja lepršaju po zraku i hvataju se o granje stabala, topljenjem snijega na asfaltu i refleksima svijetla na njemu, prozračnom maglicom, probijanjem sunca, bljuzgavicom, susnježicom i t. d.

Snijeg pojednostavnjuje motive, stvara mirne velike plohe, tako da pred nama iskrsavaju velike forme.

reportaža

Za reportera nisu važni zimski »štimunzi« i slikovitost motiva; za njega je važnije da u slici donese vjeran i dobro zahvaćen prizor nekog zbivanja. Tehnika snimanja se pritom ne razlikuje od tehnike pri lijepom vremenu. Traži se dokumentarna vrijednost i aktuelnost, pa se ne može čekati na lijepo vrijeme. Zbog toga mnogi foto-reporteri snimaju uz bljeskalice i po danu da bi dobili stvarne i jasne slike koje prikazuju neki događaj. Za njih igra svijetla i sjene i nije toliko važna koliko konturna oštrina, jer se oštrina slike i onako gubi prilikom prijenosa slike putem klišeja na grubi novinski papir.

ljudi na snijegu

Čovjek u slici zanimljiva je tema za snimanje u svako godišnje doba, a u zimsko naročito, jer se on na snijegu i u zimi posve drugačije vlada, nego za lijepog i toplog vremena. Danas, kad imamo svjetlosno jake objektive i osjetljive filmove, ne trebamo se bojati ekspozicije, jer će ona u većini slučajeva biti dovoljno kratka za snimanje iz ruke. Snimanje veoma kratkim ekspozicijama danas više i nije uvjet, jer je brojnim slikama dokazano da neoštrina pokreta daje slici bolju dinamiku, nego posve oštri zahvati. Nije pogreška, ako su nam ljudi na snijegu i malo neoštri, jer se time postiže dojam pokreta.

Snimanje ljudi u raznim prigodama posebno će biti obrađeno u MALOJ FOTO-BIBLIOTECI pd naslovom »Čovjek u slici«.

SNIJEG SE TOPI

Foto Milan Fizi

zimske pokrajine

Pokrajine u zimi postaju mirne, jednostavne i velike plohe. Krovovi kuća nose na sebi teret snijega, stabla su okićena injem, borovi zasuti snijegom, vode i slapovi su zaleđeni i svojim ledenim sigama pružaju čarobne prizore.

Boje u prirodi gotovo su nestale. Ostali su samo plavetnilo neba i nježni tonovi na snijegu i ledu. Njih okom jedva zapažamo. No svijetložuti filter pred objektivom zadržava ih i stvara u snimku poželjan kontrast.

Slikoviti motivi uvijek su privlačivi. Prepustimo se snimanju vlastitih zapažanja u pokrajinama i snimajmo motive koji nam se sviđaju, bez obzira na to što će možda netko reći da snimanje pokrajina spada u »staru školu«.

Sunce na snijegu pravi sjene, a jedno i drugo zajedno daju elektan dojam plastičnosti. Sjene daju snijegu poželjan sivi ton, jer su ipak najljepši oni zimski snimci u kojima su bijela samo »vršna svijetla«, a snježna ploha je sivkasta. Potrebno je samo još nešto tamno, da se pojača kontrast.

Protivsvijetlo ili svijetlo koje dolazi sprijeda sa strane, dat će snijegu i ledu sjaj. Svaki kristal ima svoju sjenu i svoje vršno svijetlo. Smjer sjena ići će prema opređu slike i dijagonalno, a to je za sliku uvijek ljepše nego kad sjene imaju smjer prema daljini.

Naglasiti opređe važno je za sve snimke na snijegu i suncu. Tragovi u snijegu, saonik, svaka neravnina, sjena trave koja izviruje iz snijega i slično, mogu nam poslužiti za tu svrhu.

Snimati je najbolje u jutarnjim satima, dok u zraku lebdi jutarnja maglica koja daje mekane sjene, a drveće je pokrilo inje.

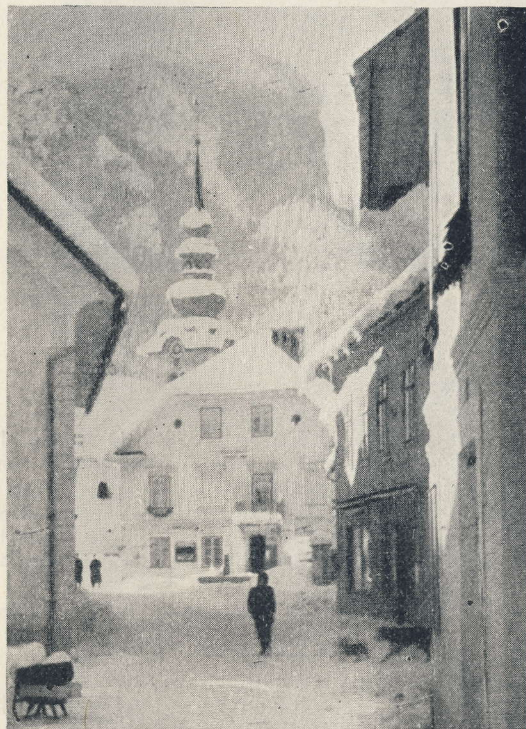
Svijetložuti filter zadržat će prolaz plavih zraka svjetlosti, tako da će sjene biti tamnije. Ekspoziciju treba uvijek odrediti na sjene, a film razvijati u razvijaču za izjednačavanje.

Zapamtimo:

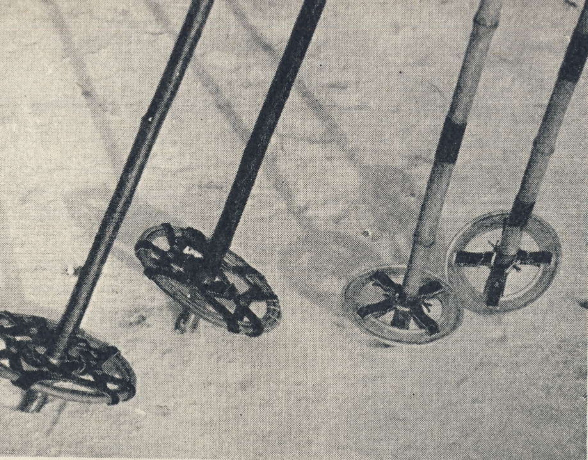
1. Najbolji su zimski snimci u kojima su bijela samo »vršna svijetla«, a snježna ploha je sivkasta.

2. Protivsvijetlo dat će snijegu i ledu sjaj.

3. Ako upotrebimo svijetložuti filter, sjene će biti tamnije.

U KRANJSKOJ GORI — Foto Branko Gjurgjan

DVA PARA Foto Milan Fizi

crno i bijelo

Na snježnoj bjelini ističe se sve što je tamno. Nastaje kontrast. Na snijegu se sami od sebe stvaraju grafički elementi.

Fotografirati znači: prenijeti vrijednost boja, kako ih po njihovoj svjetlini osjećamo u prirodi, u ljestvicu crno-sivo-bijelih tonova, kako ih osjeća negativ. Za fotografiju se općenito kaže da je »crno-bijela umjetnost«, a baš na snijegu to najčešće dolazi do izražaja.

Na snijegu je sve postalo jednostavno. U oči upadaju dva suprotna tona: crni i bijeli, a tu i tamo imamo sivi međuton, koji stvaraju sjene. U takvim je okolnostima možda najlakše snimati. Otpada bojazan za pravilan prijenos tonova, pažnja se prenosi na optički crtež, na zahvat nečega crnoga na bijelom. Ta vrst fotografije, sa skučenim tonovima, naziva se fotografikom. U svijetu postoje klubovi kojih se članovi bave samo ovom vrstom fotografije, a priređuju i izložbe.

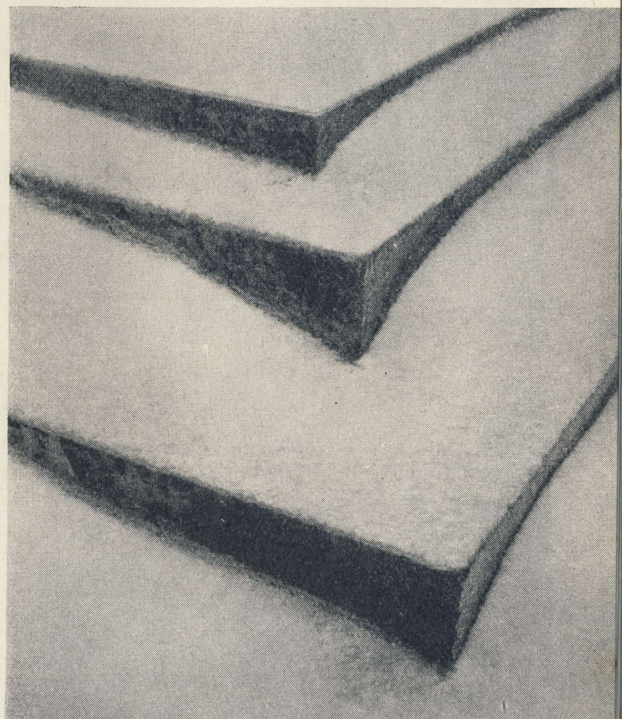
Svaki motiv nije za to prikladan, pa ih treba posebno tražiti. Važno je da se čitava pažnja posveti rasporedu crnine na bijeloj plohi, ali tako da jedna trećina slike ne ostane potpuno prazna, nego da bude nečim isprekidana.

kreativni snimci

Svaku sliku treba dobro komponirati. Postoje »uzakonjeni odnosi« za stvaranje reda i skladnosti u slici. Njih treba poznavati, ali ne zato da se radi po nekoj shemi, već da to bude orijentacija, pa da za svaki pojedini slučaj odlučimo sami i primijenimo takvu kompoziciju koja će pojačati snagu djelovanja. Tako ćemo, držeći se priznatih načela kompozicije, koja su stvorena na osnovu dugogodišnjih iskustava, ipak u našem radu biti originalni.

Ima ljudi koji kreiraju, koji znaju što hoće i kako se to radi. Motive zahvaćaju smjelo, izreze za sliku biraju pri snimanju, naglašavaju ono što je važno, daju slici najprikladniju formu, unoseći u nju svoje lično zapažanje.

PTICE MAŠTE Foto Zvonimir Brkan

atelier u stanu

Svatko od nas nema prilike da ide na snimanje onda kad je za to najpovoljnije vrijeme, a sunce, inje i snijeg često nam znaju biti veoma neskloni. Često se snijeg počne topiti baš onda kad imamo vremena i volje za snimanje. Uz prozor se može snimati samo po danu, dok ima svijetla, pa smo i u tome ograničeni.

Dobro će, stoga, biti da sebi uredimo mali kućni atelier. Glatka ploha zida i nekoliko žarulja: jedna od 500 vata, kao glavno svijetlo, a druga od 250 vata za rasvjetu sjene, bit će dovoljno za snimanje portreta, djece, raznih studija i kombinacija na stolu, za snimanje mrtve prirode, reprodukcije i t. d. Bijeli ili srebrnasto obojeni karton može nam uz to poslužiti kao rasvjetna ploha, a konkavno zrcalo za efekte svijetla.

Svijetlo žarulje koje dolazi samo s jedne strane, djeluje tvrdo. Da bismo dobili izjednačeno i uravnoteženo svijetlo, rasvijetlit ćemo pomoćnom žaruljom pretamne sjene toliko da se u njima vide pojedinosti. Ako je svijetlo oštro, stavit ćemo ispred žarulje prozirno platno ili papir.

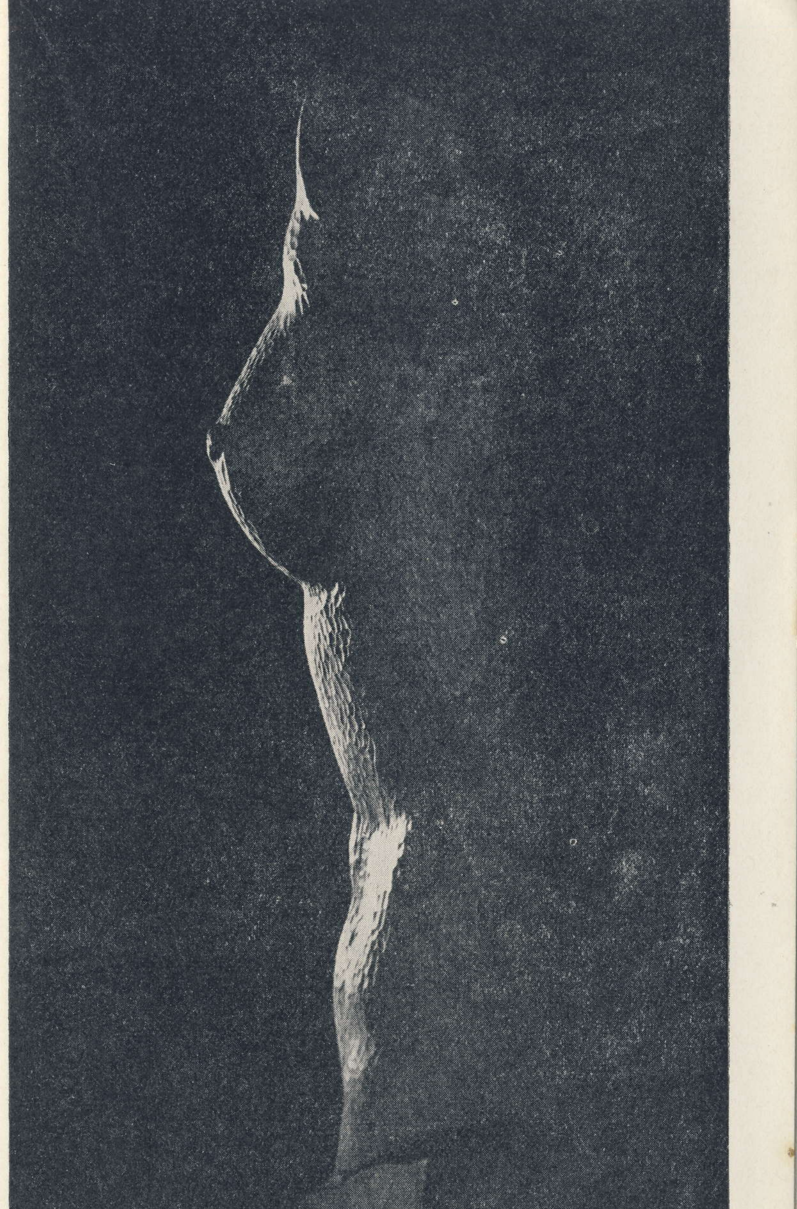
Umjetnim svijetlom možemo upravljati po želji. Žarulje možemo micati dotle amo-tamo, gore-dolje, dok ne dobijemo na objektu snimanja onaj efekt svijetla koji želimo. Kameru treba postaviti na stabilan tronožac. Sjene na zidu možemo izbjeći tako da osobu koju snimamo udaljimo od zida ili sam zid osvijetlimo posebnom slabijom žaruljom.

Može se snimati i uz bljeskavo svijetlo, samo što se takvim svijetlom ne može upravljati, kao što je slučaj kod žarulja.

Umjetno svijetlo žarulja obiluje žutim i narančastim zrakama, pa je zbog toga najbolje snimati na pankromatskom filmu. Visokoosjetljivi filmovi kao da su stvoreni za snimanje pri umjetnom svijetlu, jer imaju i povišenu osjetljivost na crveno. Ekspoziciju koju dobijemo električnim mjerilom treba produžiti za 50 odsto, ukoliko samo mjerilo nema pokazatelj za snimanje pri umjetnom svijetlu.

Svaki foto-amater trebao bi da sebi uredi mali kućni atelier, za koji nije potrebna posebna prostorija, nego samo neke najosnovnije potrepštine, koje će se postaviti u bilo koju prostoriju samo za vrijeme snimanja.

TORZO — Foto Mirko Lovrić

MALO ODMORA Foto Milan Fizi

zimski sportovi

Sportski snimci posebna su vrst fotografije, kod koje je potrebna još veća vještina, kad se snima zimi nego pri snimanju ljeti. Moramo razlikovati dvije vrste sportskog snimanja: jednu, kod koje je glavna tema u slici neka sportska disciplina, s prikazom najvažnije faze tog sporta, kao što su natjecanja na skijama, slalom, dolazak na cilj, skijaški skokovi i slično, i drugu, kad snimamo čovjeka pri skijanju, sanjkanju, sunčanju i t. d., dakle kad se igra sa snijegom i na snijegu, u okolini kakvu samo snijeg može dati. Momente iz sportskih natjecanja snimatelj mora zahvatiti onako, kako su se oni odigrali, a u drugom slučaju motive može svaki po svojoj volji aranžirati i više puta ih za snimak ponoviti.

Najbolji su sportski snimci u kojima se osjeća nešto dramatsko, kad se u pokretu osjeća volja za svladavanjem svih zapreka da bi se postigao cilj.

skijaši na snijegu

U zimskim pokrajinama skijaši često služe kao stafaža, da sa svojim tamnim silhuetama stvore potreban kontrast i odnos veličine prema velikim bijelim snježnim plohama.

Kad skijaše snimamo pri usponu, to daje u slici dojam polaska prema cilju, pa nam i pogled za njima ide u dubinu slike. Ako su osobe okrenute prema nama ili ih snimamo pri spuštanju, djelovanje slike je »povratak«, radnja koja vodi svom završetku.

Kad nam se pruži prilika da se nađemo na skijaškom terenu ne smijemo propustiti priliku da na njemu snimimo koju grupu skijaša, jer takvi tereni za to predstavljaju sjajnu priliku. To su ujedno dokumenti i trajne uspomene na bezbrižno provedene dane.

SA ŠAR PLANINE Foto Fred Legradić

zahvat brzih pokreta

Kod zimskih sportova odvijaju se brzi pokreti. Da bismo ih snimili moramo imati i posebnu tehniku, a možemo je izvesti na tri načina:

Okidanje kamerom u pravi čas. Često se neki pokret odvija brže nego naša misao i naše ga oko jedva može slijediti. Zato je potrebno imati moć predviđanja, da se kratkom ekspozicijom okine u pravi čas. Takvi zahvati dat će slike s izgledom »zamrznutog« pokreta.

Pratnja kamerom. U tražilu kamere pratimo, na pr., skijaša pri spustu, tako da se on nalazi uvijek na istoj točki u tražilu i u jednom momentu – dok ga tako pratimo – pritisnemo na okidač kamere. Čovjek će u slici biti oštar, a pozadina neoštra i razvučena. Tako se radi i pri snimanju motorista na utrkama, ali se to može primijeniti i kad želimo snimiti neko brzo kretanje na ulici.

Neoštri pokret. To može postići svatko, često i protiv svoje volje. Takve su slike danas savremene. Snimimo li na pr. skijaša, koji poput torpeda odskače sa skakaonice, s ekspozicijom od $1/25$ sekunde, on će svakako u snimku biti neoštar, jer je letio brže od brzine zatvarača u kameri. Takvi se snimci više ne bacaju kao tehnički loši. U povećanoj slici dobit će se »fantom« koji leti zrakom i stopostotni dojam brzine.

klizanje

Klizanje na ledu je elegantan zimski sport. Foto-reporter može prilikom natjecanja snimiti cio niz takvih snimaka. Za foto-amatera je bolje da snima za vrijeme treninga nego na natjecanju, jer se može snimati bez žurbe uz izbor najefektnijih stavova, koje će nam svaki klizač ili klizačica rado izvesti. Tako nas ne će smetati ni publika, pa ćemo moći izabrati mirnu pozadinu i postići bolje slike nego za vrijeme samog natjecanja. Dobro je ako inače poznamo taj sport, da bismo mogli zahvatiti najinteresantnije pokrete.

serijski snimci

Kamere malog formata pružaju nam izvanredne mogućnosti da na filmskoj vrpci snimimo niz međusobno tematski povezanih snimaka. Tako možemo između njih odabrati najbolju, ili u nizu slika prikazati neki izlet, od polaska do povratka. Da bi takva serija bila što potpunija, dobro je napraviti kratak plan i predvidjeti motive koji su nam potrebni za naš »foto-strip«. Zimi to može biti, na primjer, polazak neke grupe skijaša-planinara na izlet, njezin boravak u planinama, i povratak.

režija

Ugledajmo se na filmske režisere, koji ulažu mnogo truda da dođu do poželjne slike. Mnoge scene treba režirati: osobe kao stafažu postaviti na određena mjesta ili ih zamoliti da izvedu neku radnju; zaokret na snijegu, pad u brašnast snijeg, iz kojeg vire samo skije i cipele, sudar na snijegu, ispremiješane noge i skije i slično. Takvih prizora na snijegu ima mnogo. Dobro je da ih predvidimo kod kuće, da bismo ih na terenu lakše ostvarili. Ako takva scena ispadne komična, to bolje za sliku, jer će je svatko rado pogledati.

zimske uspomene

Ljudi sve manje smatraju snijeg neugodnom pojavom. Tome mnogo pridonosi zimski sport, jer, baveći se sportom, čovjek se kreće i zimu osjeća kao svježinu.

Mnogi odlaze zimi na izlete u planine, a uz skije, glavni im je rekvizit kamera, kojom se mogu zabilježiti utisci i doživljaji. Samo ono što snimimo, ostaje trajno sačuvano.

u planinarskoj kući

Kamera koja je čitav dan bila naš stalan pratilac, ne mora ni navečer ići »rano spavati«. Baš navečer imamo lijepu priliku da napravimo koji snimak, jer u planinarskoj kući, domu ili zimovalištu uvijek vlada dobro raspoloženje, iako su pojedinci možda u toku dana prevalili dugi put i noge su im teške kao olovo.

bljeskavo svijetlo

Bljeskavo magnezijevo svijetlo u prahu, koje se prodaje u malim paketićima, jeftino je, praktično i lagano. Pomoću njega možemo snimati navečer. Postoje i male bljeskalice, u obliku staklene kruškice, koje se pale pomoću džepne baterije. One su praktičnije od magnezijeva praha. Nekoliko komada smještenih u limenoj kutiji ne će biti teško ponijeti. Elektronske su bljeskalice za izlete preteške.

Pri snimanju uz pomoć bljeskalica moramo nastojati da snimamo neopazice, jer nije lijepo kad su ljudi namješteni i gledaju u objektiv kamere. Kad se snima iznenada, ljudi se drže prirodno i takvi će nam snimci imati veću vrijednost, barem kao uspomena. Tako će se slikom trajno zadržati sve one dogodovštine, nova poznanstva i susreti.

na snijegu bez sunca

Kao što inače izbjegavamo praznu plohu neba i nastojimo je popuniti oblacima, nekim granjem stabala i slično, tako sada moramo postupiti i s jednoličnom snježnom plohom. Nema sunca, pa nema ni sjena i na snijegu vlada »siromaštvo u tonovima«. Ne preostaje nam drugo, već dobar izbor opređa, u kojem ćemo smjestiti nešto tamnije, da se razbije monotonost plohe. Inače, snijeg bez sunca daje mirne slike, koje djeluju hladno.

Motivi na snijegu bez sunca imaju posve drugi karakter nego motivi snimljeni na suncu, u kojima se osjeća više živosti.

U ALPAMA Foto Milan Fizi

na visinama

Visinski skijaški tereni, kao što su Komna, Jahorina, Šar planina i mnogi drugi, privlače ljude svake zime na natjecanja i odmor. U Alpama snijega ima gotovo čitavu godinu.

Tehnika snimanja na snijegu u visokim brdima nije ista kao pri snimanju u dolinama, jer tamo imamo »veliko svijetlo«, zrak je čist, magle sjedaju na dolinu ispod nas, a snijeg na suncu blješti. Brzo se odvijaju promjene u atmosferi, a i zračna perspektiva često se mijenja.

Motivi mogu biti raznovrsni, počevši od snimaka pri usponu, panoramskih razgleda na dolinu ispod nas, s efektima na snijegu u protivsvijetlu, probijanja maglene barijere, skijanja, sunčanja, pa sve do povratka u dolinu.

Film za snimanje u visinama ne mora biti visokoosjetljiv. Pankromatski od 17/10 ili još bolje od 13/10 DIN je dovoljno, jer svijetla imamo dosta, da možemo snimati veoma kratkim ekspozicijama. Nižeosjetljiv film ima sitnije zrno i dopušta veća povećanja.

Filteri. U visinama uglavnom prevladavaju ultraljubičaste zrake, koje se mogu zadržati i posve svijetlim UV filterom.

Na visini od 1000 metara snimati sa svijetložutim br. 0;
na visini od 2000 metara snimati sa UV filterom, a
na visini od preko 2000 metara filter nam uopće nije potreban. Ekspozicija će u visinama biti 1–2 puta kraća nego u nizinama.

snijeg u bojama

Snijeg svatko smatra bijelim, i ljudima se čini čudno kad ga u fotografiji u bojama ili u projekciji dijapozitiva vide u bojama, a ne posve bijelog. Radi se o optičkoj varci, o nesposobnosti našeg oka da nježne nijanse boja na snijegu zapaža onako objektivno kako ih objektiv kamere prenosi na film. Snijeg je bijel samo na suncu, a i to ne uvijek. Možemo ga vidjeti žućkastog, najviše plavkastog, u predvečerje crvenkastog, a ponekad i zelenkastog. Budući da na snijegu nema intenzivnih boja, može snimanje u bojama izazvati mnoga razočaranja, jer dobijemo boje koje nismo vidjeli. Zato je najbolje da ne snimamo široke razglede i velike snježne plohe, već samo objekte u blizini, portrete, grupe, sitne prizore i zapažanja i slično, jer pri tom boje na snijegu ne će doći do punog izražaja.

NA –23 STUPNJA CELSIUSA Foto Branko Gjurgjan

U SNIJEGU Foto Branko Gjurgjan

tehnika snimanja . . .

- **Snimajmo blize motive.** U slici je važno opređe, dakle oštrina u prednjem planu. Tragovi skija, putovi i ostali smjerovi neka vode u dubinu slike.
- **Služimo se tehnikom brzih zahvata,** t. j. udaljenost na objektivu postavimo na 4 metra i zaslon na brojku 8, pa će nam snimak biti oštar od 3 do 6.5 m (kod objektiva od 7.5 cm).
- **Svijetlu i sjenama** moramo posvetiti posebnu pažnju. Protivsvijetlo i duge sjene dijagonalnog smjera pomoći će nam da snijeg u slici prikažemo na efektan način.
- **Kamera malog ili srednjeg formata?** Što je negativ veći bit će lakše napraviti i veće povećanje. Sunce i snijeg daju mnogo svijetla, pa se može dobro snimati i kutijastim, takozvanim boks-kamerama.
- **Zamrzavanje zatvarača** u kameri može nastupiti na temperaturi od minus 15 stupnjeva ili nižoj. Ulje se skrutne, a metalni dijelovi kao da se lijepe, pa nam se može dogoditi da zatvarač radi sporije.
- **Kameru treba nositi u torbici,** a prilikom skijanja pričvrstiti je o pojas, da ne skače, ili je držati na prsima ispod kaputa.
- **Na objektiv staviti zaklopac** ili s unutrašnje strane zaklopca torbice staviti komadić jelenske kože, da se leće objektiva zaštite od eventualnog udarca.
- **Sjenilo pred objektivom** je važan rekvizit, jer sprečava svijetlu ulaz u objektiv i stvaranje refleksije među lećama.
- **Okvirno tražilo** prikladnije je za snimanje na snijegu od optičkog. Paziti na sliku koju vidimo u tražilu i ne zahvaćati u snimak ono što ćemo kasnije morati izostaviti.
- **Hladna se kamera** od topline zamagli. Objektiv se ne smije brisati. Ostavimo ga da se prilagodi toplini i sam osuši. Naročito je opasno brisati objektive koji imaju plavi sloj.
- **Film za zimske snimke** je pankromatski od 17/10 DIN, ili još bolje od 13–14/10, jer mu je gradacija briljantnija.

. . . i razvijanja

- **Ekspoziciju** će nam najtočnije pokazati električno mjerilo. Snijeg i sunce daju mnogo svijetla, tako da ekspozicije mogu biti veoma kratke. Treba ih odrediti prema sjenama.
- **Snimci na suncu** s tamnim sjenama dat će kontrastne slike; bez sunca tonovi su jednolični. Najbolje bi bilo zasebno razvijati svaki pojedini negativ, a budući da je to pri snimanju na filmskoj vrpci nemoguće, najbolje je čitav film razvijati u sitnozrnatom razvijaču, koji izjednačuje prejake kontraste.
- **Sitnozrnato razvijanje** potrebno je zbog toga da bismo u negativu dobili sve nježne nijanse tonova, tako da se na povećanim slikama vidi svaki kristal snijega. Pregusto razvijen negativ ne bi dao takvu finoću i snijeg bi bio jednolična ploha bez pojedinosti.
- **Modulacija tonova** važna je naročito kod snimaka sa snijegom, jer snijeg ne smije biti čisto bijel, bez nježnih sivih tonova. Samo vršna svijetla neka budu posve bijela.
- **Toplotu razvijača** i ostalih kupki držati na 18° C. Svaka promjena toplote mijenja dužinu u trajanju razvijanja i izmjenjuje karakter negativa.
- **Negativ je temelj slike.** Od njegove kvalitete zavisi da li ćemo imati lijepe zimske slike. Ako negativ nema sve kvalitete koje su potrebne, ne će nam ni slika biti prvoklasna.
- **Izbjegavati pogreške.** Tamniji žuti filter pri snimanju na suncu može uzrokovati neoštre slike. Kad snimamo daljinu, može nastati neoštrina zbog zagrijavanja uzduha i titraja toplinskih valova. Najviše neoštrih snimaka nastaje zbog labavog držanja kamere u času okidanja. Kameru uvijek držati čvrsto obim rukama. Snimanje kroz zamagljen objektiv dat će mekane i neoštre snimke. Kod ekspozicija dužih od 1/100 sekunde (1/50, 1/25) kameru je potrebno postaviti na čvrst tronožac, da nam snimak bude potpuno oštar.

povećavanje zimskih snimaka

- **Snijeg u slici** treba da bude sivkast, a ne posve bijel kao baritna podloga fotografskog papira. Samo vršna svijetla moraju biti bijela. Snijeg u slici mora imati svoj ton.

- **Gradaciju papira** treba birati prema karakteru negativa, da bi se snijeg u slici što vjernije prikazao. Pokusi na dvije gradacije papira pokazat će nam koji nam daje bolju sliku.

- **Bijela površina papira** najbolje pristaje snimcima sa snijegom. Žućkaste površine daju snijegu neprirodan ton.

- **Sjajna površina** (i ona s visokim sjajem) daje snježnim snimcima najbolju briljancu; za sniježne snimke bez sunca bolje će pristajati polumat površina. Velika povećanja dobro djeluju na zrnatoj ili kristalnoj površini papira.

- **Ton slike** bit će najprirodniji ako je malo plavkast, jer je takav i snijeg na suncu. Crni ton pokriva previše snažno i čini sjene u slici pretamnima.

- **Toniranjem slike** u zlatnoj kupki poboljšat će se ton i postat će nježno plavkast. Inače moramo s toniranjem biti oprezni, jer razni plavi tonovi malokad podižu vrijednost slike. Sniježni snimci tonirani u smeđi ton djelovat će neukusno, jer snijeg nije takav u prirodi, niti ga sebi takvog možemo zamisliti.

- **Briljancu slike** imamo onda kad su vršna svijetla posve bijela, a ploha snijega svijetlosiva. Uz to trebamo u slici imati i malo crnoga, da dobijemo kontrast crnog prema bijelom.

- **Tri važne stvari** za snimke na snijegu jesu:
  Snimati ujutro ili predvečer, kad su sjene dugačke,
  tražiti motive u protivsvijetlu, i
  prikazati u slici ton i strukturu snijega.

- **Visoki sjaj** na površini slike daje sniježnim snimcima potrebno svjetlucanje. Takav sjaj može se dobiti samo na papirima koji imaju za tu svrhu posebno otvrdnutu želatinu.

padanje snijega

Ako imamo zimski snimak sa snijegom, snimljen bez sunca prema tamnoj pozadini, u nj možemo ukopirati umjetno padanje snijega i time pojačati djelovanje slike. To se izvodi ovako: Na komadić čistog filma u veličini negativa štrcnemo crvenu otopinu neokokcina (koji služi za pokrivanje prozirnih mjesta na negativu). Kad se boja osuši, taj komadić filma spojimo s negativom i zajedno povećamo. Tako ćemo u slici na tamnoj pozadini dobiti bijele točkice slične pahuljicama snijega. Ako takav čisti komadić filma iscrtkamo olovkom dijagonalnim prugama i zajedno s negativom povećamo, također ćemo dobiti dojam padanja snijega.

Razni trikovi i savremeni tehnički postupci koji se danas primjenjuju pri izvedbi slika, kao što su: solarizacije, reljefi, granulacije i slično, pružaju brojne mogućnosti da i od snimaka na snijegu napravimo nove, originalne kombinacije.

SNIJEG U GRADU

Foto Milan Fizi

primjena zimskih snimaka

Osim zimskih uspomena, koje će naći svoje mjesto u albumima, među uspjelim motivima vjerojatno će biti neki koji se svojom kvalitetom osobito ističu. Takve slike ćemo povećati na veći format papira da bi što bolje došli do izražaja, a zatim s njima na izložbu da je i drugi vide.

Pogledajte na stijene u svom stanu. Na njima bi mogli visjeti vaši snimci, koji će vas stalno podsjećati na mnoge lijepe momente i doživljaje. To je vaša lična galerija slika, u kojoj stalno vidite vaše uspjehe i rezultate vašega rada. Najbolje bi bilo nabaviti okvire u kojima se slike lako mogu mijenjati, tako da zimi imamo ukrašene stijene proljetnim i ljetnim motivima, a ljeti zimskim. U kinematografima, na pr., zimi obično gledamo filmove s kupanja ljeti, a ljeti s radnjom na snijegu. To djeluje kao neka imaginarna vizuelna toplina zimi, a imaginarno rashlađivanje ljeti. Neka na stijenama bude vaš podsjetnik na motive kakve će donijeti naredna sezona.

i na kraju . . .

Danas je kamera stalan pratilac čovjeka, njegovo »treće oko«, koje mnoge prizore što ih je vidio sređuje i zgušnjava u plohu slike. Kamerom se mogu praviti objektivni snimci i snimci koji imaju subjektivno značenje u prikazivanju svih onih promjena koje snijeg donosi i što on znači za čovjeka.

Zima ne će dugo trajati. Snijeg će se pod sve jačim suncem otopiti i pojavit će se proljeće. Ako ove zime nismo napravili snimke na snijegu, morat ćemo čekati čak do druge zime. A foto-amater treba da bude aktivan čitavu godinu, bez obzira na godišnje doba.

Konačno, stara je izreka: »Vježba čini majstora«. Ako foto-amater želi postati majstor na fotografskom području, ne smije dopustiti da mu foto-aparat miruje. Nije važno što to nije njegovo glavno zanimanje. Čim je čovjek odlučio da se nečemu posveti, pa makar za svoju razonodu, mora težiti da se u toj djelatnosti dovine do što višeg stepena. Odmaranje za vrijeme čitave jedne, t. j. zimske sezone, znači prekid u radu, koji je kasnije teško nadoknaditi.

usavršavajte svoje znanje

U fotografiji – kao kulturnoj potrebi savremenoa čovjeka – svatko može naći odmor i promjenu. Svatko može fotografirati ono što se njemu sviđa, ali ipak ne smije ostati po strani kao izolirana jedinica. Za foto-amatera će biti korisno, ako bude u društvu u kojem će naići na ljude istih ciljeva, težnji i nastojanja, da zajednički s njima rješava razne probleme, da produbljuje tehničko i umjetničko znanje o fotografiji. Čovjeku je potreban krug istomišljenika, s kojima će moći izmjenjivati iskustva, težiti profinjavanju ukusa i t. d., a njih će naći u organizacijama koje postoje.

Sam čovjek ni u fotografiji ne može stvoriti mnogo. On mora ići ukorak s tekovinama tehničkog napretka i novih saznanja, a u tome će uspjeti, ako bude imao prilike da s nekim izmjenjuje misli i razgovara o slikama i fotografiji. Sve mu to pruža aktivan rad u organizacijama.

U svim većim mjestima i gradovima postoje foto-klubovi i sekcije, u kojima se sastaju svi oni koji se bave fotografijom. Tu se održavaju društveni sastanci, čita se i razna stručna literatura, održavaju se predavanja i projekcije, tečajevi za početnike i napredne, gledaju se kolekcije fotografija drugih klubova, priređuju skupni foto-izleti, zajednički posjeti galerijama slika i izložbama fotografija, vrše se analize slika, kritike, ocjene i nagrađivanja pojedinih radova ili skupnih kolekcija, biraju fotografije za domaće i vanjske izložbe i t. d. Tu se odvija aktivan društveni život, izvan kojeg ne bi smio ostati niti jedan foto-amater koji se želi ozbiljno baviti fotografijom.

Izdanje:
EPOHA, izdavačko poduzeće, Zagreb
Urednik:
Branko Gjurgjan
Za izdavača:
Ljubo Grubor

U knjižici MALE FOTO-BIBLIOTEKE br. 1

»MOTIVI SVAGDJE«

BILO JE GOVORA

- o **svijetlu i sjenama,** kao glavnim faktorima dobre slike
- o **protivsvijetlu,** koje motivima daje poseban čar
- o **motivu,** kao nosiocu sadržaja fotografske slike
- o **snimanju u pravi čas,** da se zahvati »ono najvažnije«
- o **tražilu na kameri** i kako kroza nj treba gledati
- o **naglašavanju važnog** i isticanju najvažnijeg u slici
- o **utisku dubine** i dobrom smještaju linija i tonova
- o **ritmu, dinamici i statici** i njihovoj važnosti za sliku
- o **brzom snimanju** i posebnoj tehnici »brzih zahvata«
- o **snimanju pokrajina** i svemu što je kod toga važno
- o **portretima,** jednom od najvažnijih područja fotografije
- o **snimanju grupa** i načinu kako ih treba snimati
- o **dječjim snimcima** i neprimjetnom snimanju u igri
- o **snimanju na izletima,** gdje se može naći obilje motiva
- o **zapažanjima usput** i zabilješkama kamerom
- o **snimanju akta,** kao najprofinjenije vrste fotografije
- o **životinjama,** koje se u slici uvijek rado vide
- o **cvijeću,** koje u lijepoj slici ima trajnu vrijednost
- o **mrtvoj prirodi** i aranžiranju predmeta u sliku
- o **sportskim snimcima** prikladnima za amatera
- o **noćnim snimcima** po kiši i snijegu
- o **snimanju u industriji** i primjeni takvih fotografija
- o **sitnim predmetima** i slikovitom prikazivanju u slici
- o **snimanju unutrašnjosti,** reklamnoj, modnoj i plakatnoj fotografiji.

Opisi su ilustrirani fotografijama.